

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΟΥΛΙΔΟΥ

ιστορικό μυθιστόρημα

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ 1846 ΚΙ ΕΒΡΕΧΕ ΔΥΝΑΤΑ ΕΚΕΙΝΗ ΤΗΝ ΩΡΑ. Ξαφνικά άνοιξαν οι ουρανοί και ποταμηδόν έτρεχε το νερό στα δρομάκια της Ερμούπολης. Μέσα σε λίγα λεπτά το καθαρό νερό της βροχής γινόταν λάσπη, καθώς κυλούσε στους σκονισμένους αρμούς απ' τα λιθόστρωτα, τα οποία γέμιζαν εδώ κι εκεί με νερολακκούβες. Μια νέα γυναίκα που βρέθηκε καταμεσής του δρόμου προσπάθησε να ανοίξει το ομπρελίνο της – αυτό όμως γύρισε ανάποδα και την άφησε στο έλεος της ανεμοβροχιάς. Έριξε μια ματιά γύρω της και φάνηκε να λογαριάζει στα γρήγορα ότι οι εξώστες των σπιτιών μικρή προστασία θα μπορούσαν να της προσφέρουν. Με ταχύ βήμα συνέχισε λοιπόν τον δρόμο για το σπίτι της. Από το ένα της χέρι κρεμόταν μια τσάντα και ταυτόχρονα με τα ακροδάχτυλά της είχε ανασηκώσει τα ρούχα της να μη λασπωθούν, ενώ με το άλλο χέρι κρατούσε το χαλασμένο πια ομπρελίνο.

Μούσκεμα, με τα νερά να έχουν διαπεράσει ρούχα και

υποδήματα και τα μαλλιά να κρέμονται μαζί με τις φουρκέτες, μπήκε στο αντρέ του σπιτιού της η Σμαράγδα Χωρέμη. Θυγατέρα του Ξενοφώντος και της Δέσποινας Πλουμή –αμφότεροι είχαν συγχωρεθεί–, σύζυγος του Στέφανου Χωρέμη και μάνα του μικρού Ζαννή, η Σμαράγδα έλεγε πως ήταν Χιώτισσα. Για να είμαστε ακριβείς, με αυτό τον τρόπο ήθελε να δηλώνει την καταγωγή της, γιατί στην πραγματικότητα ήταν Συριανή, αφού ενός χρόνου την είχαν φέρει οι γονείς της στη Σύρο – τότε, με τη σφαγή.

Τι κι αν έλεγε πως ήταν Χιώτισσα, η μνήμη της ήταν κενή από τη Χιο. Ακριβώς όπως είχε συμβεί και με τη μάνα της – Κωνσταντινουπολίτισσα εκείνη από το Πέραν, με πατρικό στη Μεγάλη Οδό, τίποτα δεν θυμόταν απ' την Πόλη, αφού στη Χιο μεγάλωσε. Έτσι και στη Σμαράγδα καμιά εικόνα δεν συνόδευε την αναφορά στη Χιο, όμως η οικογενειακή καταγωγή ήταν πανταχού παρούσα στο πατρικό της σπίτι, στο Πλουμίδικο. Κατ' αρχάς, όλοι τους μιλούσαν χιώτικα. Έπειτα, οι φίλοι της οικογένειας ήταν κυρίως Χιώτες. Μη δεν έψηναν χιώτικα γλυκά όλη την ώρα στην κουζίνα ή μη δεν ήταν ονομαστή η χιώτικη πάστρα του σπιτιού τους; Αν πεις δε για εκείνο το χιώτικο γιασεμί που έφερε με καταβολάδες η μάνα της απ' τη Χιο, κόντρα στους νόμους της φύσης έπιασε, απλώθηκε και τους τρέλαινε με την ευωδιά του.

«Τι κι αν είναι στο μάτι του βοριά;» έλεγε η μάνα της σε

όσους απορούσαν «το φυτό ήθελε να πιάσει και βρήκε τη γωνιά του στην υπήνεμη κόγχη του κεφαλόσκαλου». Σήμα κατατεθέν του σπιτιού τους είχε γίνει εκείνο το γιασεμί. Σαν κορνίζα πλαισίωνε την εξώθυρά τους, ενώ με τα χρόνια γονιμοποιήθηκε και πολλαπλασιάστηκε, και τα παιδιά του αυζάνονταν και πληθύνονταν στο Πισκοπιό – αλλά μην προτρέχουμε.

Για να πιάσουμε το νήμα πάλι απ' την αρχή, η Σμαράγδα τη Χίο δεν την είχε γνωρίσει. Όσα ήξερε για το νησί προέρχονταν απ' τις οικογενειακές συζητήσεις, αν πεις δε για τον αδελφό της τον Λεωνίδα, αυτός ήταν εντελώς Συριανός, αφού σε τούτο το νησί γεννήθηκε, όταν εκείνη ήταν πια μεγάλο παιδί.

Εκείνο το πρωί λοιπόν, η καμαριέρα κι η μαγειρίσσα έσπευσαν να τινάξουν τα νερά απ' την κυρά τους και να τη βοηθήσουν να σκουπιστεί. «Κυρά μου, πάω να σου ετοιμάσω ένα ρούφημα, μια ζεστή φασκομηλιά με μπόλικο μέλι, να ευφρανθεί το σώψυχό σου» της είπε η Αννεζίνα κι εξαφανίστηκε στο μαγειρείο, ενώ η Αυγή ανέβηκε με την κυρά της στην κάμαρή της – να την τρίψει καλά με τα πεσκίρια και μετά με οινόπνευμα, μην ασθενήσει.

Δεκαπεντάχρονη η Αυγή, τυφλά αφοσιωμένη στην κυρά της, την έτριβε δυνατά και τη μάλωνε – ανατρέποντας το πρωτόκολλο της ηλικίας αλλά και της τάξης. «Πού τρέχεις, κυρά μου, μες στην καταιγίδα; Δεν σου αρκούσε το

κέντημα, ήθελες να διαβάσεις; Διάβασε στην καλοκαιρία, τότε μάλιστα! Στη βροχή τυλίξου καλά και μείνε πλάι στη στόφα να αγναντεύεις το πέλαγος» της έλεγε με το ύφος και τον τόνο που αποκτούσε η Αντριάννα, όταν μάλωνε τον Ζαννή – σαν παραμάνα του που ήταν.

«Ωχού, καημένη Αυγή!» της απάντησε ξένοιαστα η Σμαράγδα. «Όταν είναι ηλιόλουστος ο καιρός, θέλω να βγαίνω και να περπατώ. Όταν είναι κακός ο καιρός, θέλω να κάθομαι σπίτι και να διαβάζω. Γι' αυτό έτρεξα τώρα να πάρω τη *Γενοβέφα* απ' τη θεία Ελβίρα – σπουδαίο βιβλίο μου είπαν ότι είναι – για να το ευχαριστηθώ, μια που χάλασε ο καιρός. Αλλά ήμουν άτυχη. Μ' έπιασε η βροχή στον δρόμο. Ε, δεν θα λιώσω!» είπε η κυρία Σμαράγδα και τράβηξε γελαστά το κοτσίδι της καμαριέρας της.

Σαν ευτυχισμένη γάτα απλώθηκε μετά στην μπερζέρα της η αρχόντισσα – στεγνή, με το καυτό αφέψημά της στις παλάμες της και τη *Γενοβέφα* στο πλάι της, τι άλλο να επιθυμήσει; Η βροχή είχε κάπως κοπάσει, αλλά ο ουρανός εξακολουθούσε να είναι μαύρος και αντάριαζε τη θάλασσα μπροστά της.

Αυτή η γαλήνια ευτυχία της όμως δεν βάσταξε πολύ – γιατί με σαματά εισέβαλαν στο σπίτι οι θειοι της, που έμεναν αντικριστά τους. Ο Χαρίλαος και η Ευδοξία ήταν ξαδέλφια της μάνας της. Δυστυχώς, ήταν το μοναδικό δείγμα οικογενείας που της είχε απομείνει απ' τη Χίο, εξού και η

μάνα της τους υπεραγαπούσε παρά τις ιδιομορφίες του χαρακτήρα τους.

Οι δυο τους ήταν αδέρφια και, καθώς είχαν μείνει ανύμφευτοι, συνέχισαν να συγκατοικούν. Η Ευδοξία δεν παντρεύτηκε, διότι ούτε καν ονειρεύτηκε πως θα τη ζητούσε κάποιος σε γάμο. Ο Χαρίλαος δεν ενυμφεύθη, διότι ποτέ δεν καταδέχτηκε να ζητήσει αυτός –ποιος, παρακαλώ; Ο Χαρίλαος Βουρνούς!– το χέρι κάποιας δεσποσύνης.

Η Ευδοξία, παρά το στομφώδες όνομά της, ήταν ένα άκακο πλάσμα του Θεού, που έτρεμε και τη σκιά του. Το δυστύχημα ήταν πως επειδή δεν μπορούσε να προφέρει καθαρά το ρο οι πάντες τη φώναζαν «Ρορώ» – με τον σκωπτικό τρόπο που κατασκευάζονται τα παρωνύμια. Οι οικογενειακοί μύθοι, πάντως, έλεγαν γι' αυτήν πως στη διαφυγή των δύο αδελφών από τη Χίο τις μέρες της σφαγής ο χαρακτήρας της Ρορώς αλλοιώθηκε για τα καλά και για πάντα. Λένε δηλαδή πως μικρή ήταν ένα γελαστό, θαρρετό και ζωηρό κορίτσι. Τώρα, που είχε περάσει τα χρόνια του Χριστού, έμοιαζε με πουλάκι – ακόμα και στη μορφή. Το πιγούνι της δεν εξείχε, αντίθετα ήταν ρουφηγμένο σε ένα είδος διπλοσάγονου, τα ματάκια της ήταν μικρά και κοίταζαν τριγύρω μονίμως αναστατωμένα, τα άκρα της ήταν αδύνατα σαν σπιρτόξυλα, ένα λοφίο από φουσκωτό μαλλί έστεκε επί της κεφαλής της, κι όταν μιλούσε, άκουγες ένα συριστικό ψιθυριστό τιτίβισμα και οι φράσεις της ήταν συνήθως τριών λέξεων.

Ο Χαρίλαος, αντιθέτως, όταν ξεμπάρκαραν στη Σύρο ήταν ένα γεροδεμένο παλικάρακι και γρήγορα έγινε ντελάλης, ακριβώς χάρη στη βροντώδη φωνή του! Τριγυρνούσε λοιπόν στον οικισμό και ανακοίνωνε τα νέα της Δημογεροντίας φωνάζοντας δυνατά και καθαρά. Ανήσυχο μυαλό, στα μετέπειτα χρόνια εξελίχθηκε – άνοιξε κατάστημα που εφοδίαζε τον ταρσανά με είδη κιγκαλερίας. Εύστροφος, κυνήγησε και πήρε την αντιπροσωπεία μιας εγγλέζικης εταιρείας που ήταν διάσημη για τις άγκυρες που κατασκεύαζε και οι δουλειές του πήραν γρήγορα την ανιούσα. Καθώς λοιπόν το κατάστημα ήταν στα μέτρα του και με καλές επιδόσεις, ο Χαρίλαος απέκτησε μια απρόσβλητη αυτοπεποίθηση. Ακράδαντα θεωρούσε τον εαυτό του αυθεντία σε οτιδήποτε είχε να κάνει με τη λειτουργία της αγοράς και του χρήματος.

Κοντολογίς, οι θειοί ήταν άνθρωποι ιδιόμορφοι και κουραστικοί στις εμμονές τους, που όμως έβρισκαν πάντα ζεστή φιλοξενία στο σπίτι της ανιψιάς τους – χάρη στη μνήμη της μάνας της, που, όπως είπαμε, υπεραγαπούσε την εναπομείνασα οικογένεια. Όλοι οι άλλοι, της μεγάλης οικογένειας των Καλπατζή, είχαν διασκορπιστεί στα πέρατα της οikuménης – στο Ζαΐρ, στην Οντέσσα, στη Μασσαλία και στη Βιέννη...

Εκείνο το πρωινό, λοιπόν, ξεκίνησαν τη μέρα τους οι δυο τους με επίσκεψη στο Χωρέμικο – ο Χαρίλαος διότι ήθελε να αναθέσει στον Στέφανο μια συναλλαγή του στο εξωτε-

ρικό και η Ρορώ διότι θα επήγγαινε με την ανιψιά της στο δανειστήριο γαλλικών βιβλίων.

Ο Στέφανος όμως είχε ήδη φύγει και ο Χαρίλαος «υπάγω και εγώ εις την λέσχη» είπε κι αυτός στην αδελφή του, δείχνοντας με τα γάντια του –«γάντια Σουηδίας!» όπως καυχόταν σε όποιον δεν το είχε εγκαίρως επισημάνει– την κατεύθυνση που θα ακολουθούσε. Κοντοστάθηκε όμως για λίγο και, στρεφόμενος στην ανιψιά του, ανέτρεξε στη συζήτηση που είχαν κάνει προ ημερών για την εκπαίδευση του μικρού Ζαννή στο εκπαιδευτήριο του Ευαγγελίδη.

«Πληροφορούμαι ότι το πρόγραμμά τους είναι βεβαρμένο με μια πληθύ μαθημάτων» είπε «και φρονώ πως με το σύστημα τούτο καθίσταται το σώμα καχεκτικόν και επιρρεπές εις τας νόσους. Επιπλέον, ο Ευαγγελίδης αναπτύσσει εν προτεσταντικόν πνεύμα εις τους μαθητάς του, εκπαιδεύοντάς τους όχι απλώς εις τα γράμματα, αλλά εις την Μουσικήν και την Υγιεινήν, ως εάν είμεθα βάρβαροι και ασθενείς!» κατήγγειλε με αυξανόμενη οργή, για να καταλήξει ήρεμα στην υπόδειξη: «Θα έλεγα, λοιπόν, ότι πρόπον θα ήτο ο Ζαννής να δεχθεί προσώρας προγύμνασιν κατ' οίκον».

Δεν είχε μπει η τελεία στη φράση του θείου, όταν «sans doute!»* ακούστηκε σαν αντήχηση η φωνή της Ρορώς, που θεωρούσε πρόπον να συνοδεύει τους λόγους του αδελφού

* Αναμφίβολα.

της με μικρές φράσεις, για να αποδίδει ακριβώς την προσήκουσα έμφαση.

«Θα τα πούμε εκτενώς άλλη φορά» έκλεισε μαλακά την κουβέντα η Σμαράγδα και ασπάστηκε σταυρωτά τον θείο της, υποδεικνύοντάς του διακριτικά την έξοδο.

Όταν έμειναν μόνες οι δύο γυναίκες, η Σμαράγδα ξεδίπλωσε στη θεία της το πρόβλημα που αντιμετώπιζε με τις σπουδές του αδελφού της. Έχοντας απέναντί της μια πολύ πρόθυμη ακροάτρια, η οποία μάλιστα προσέφερε την εγγύηση της οικογενειακής αγάπης. Συγκεκριμένα ο Λεωνίδας, που αποφοιτούσε σύντομα από το Γυμνάσιο Ερμουπόλεως, επιθυμούσε «σφόδρα» να σπουδάσει Ιατρική στο Κολέγιο της Βασιλίσσης στο Βίρμιγχαμ. Ο γαμπρός του όμως «λογικά» είχε αντιταχθεί στην επιθυμία του.

Η κύρια δραστηριότητα του Χωρέμη ήταν η εμπορία – ως προέκταση αυτής όμως, είχε πλέον στην κυριότητά του έναν στόλο 15 ιστιοφόρων. Ο αδελφός του ο Ανάργυρος –εγκατεστημένος από ετών στην Οδησό– είχε αναπτύξει ένα μεγάλο γραφείο ναυλώσεων και ο νεότερος αδελφός του Αριστόβουλος είχε εξελιχθεί σε μέγα τραπεζίτη στην περίφημη τράπεζα Σπένγκλερ στο Σαλτσβούργο.

Η οικογενειακή περιουσία, με άλλα λόγια, είχε υφανθεί στον καμβά συμπληρωματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναπτύσσονταν αυτόνομα και διακλαδώνονταν συνεκτικά. Σε μια τέτοια διακλάδωση προσδοκούσε ο Χωρέμης να εντα-

χθεί και ο κουνιάδος του, θεωρώντας αυτονόητη μια τέτοια εξέλιξη.

«Ευλόγως ο Στέφανος ερωτά τον αδελφό μου: γιατί να μη σπουδάσει την τραπεζική ή τη ναυπηγική ή έστω την κλωστοϋφαντική; Τέλος πάντων, γιατί δεν επιλέγει κάτι σχετικό με τις επαγγελματικές δραστηριότητες της οικογένειας, ώστε να διευρύνει τη βάση της κοινής περιουσίας;» είπε η Σμαράγδα, υιοθετώντας τα επιχειρήματα του συζύγου της.

«*Quel problème!*» μονολόγησε βαθιά συλλογισμένη η Ρορώ, που είχε στο απόθεμά της μια πεντάδα σύντομων αναφωνήσεων, οι οποίες υπονοούσαν ακριβώς την κατανόηση στο θέμα που ξεδιπλωνόταν στη συζήτηση και την αλληλεγγύη της προς τον συνομιλητή της. Η επιλογή των γαλλικών γι' αυτά τα επιφωνήματα ήταν εξάλλου διπλά ευεργετική: Αφενός προσέδιδε μιαν αριστοκρατική πατίνα στις κουβέντες της και αφετέρου συγκάλυπτε την αδυναμία της στο ρο... Αναμφιβόλως λοιπόν, η θεία Ευδοξία είχε την καλύτερη προφορά στα γαλλικά από όλες τις Συριανές κυρίες!

«Εννοείται ότι ο Λεωνίδας ήρθε σε πολύ δύσκολη θέση» συνέχισε την εξιστόρηση η Σμαράγδα ισορροπώντας στον οικογενειακό συσχετισμό. «Όπως τον γνωρίζετε, θεία μου, είναι μεν συνεσταλμένος, αλλά επίσης είναι επίμονος. Εξή-

* Τι πρόβλημα!

γησησε λοιπόν στον Στέφανο ότι κατανοεί τις ενστάσεις του, αλλά ότι ο ίδιος δεν μπορεί να φανταστεί τον εαυτό του άλλως, ει μη γιατρό. Τον διαβεβαίωσε ότι θα διάγει έναν οικονομικό βίο και ότι θα επιστρέψει σύντομα ως γιατρός».

Οι ενστάσεις του Στέφανου Χωρέμη, πάντως, αναφέρονταν σε θέματα αρχών και δεν είχαν ούτε σπόρο ιδιοτέλειας. Για παράδειγμα, την πρόταση της Σμαράγδας –να αναλάβει η ίδια την οικονομική υποστήριξη του αδελφού της εκπαιώντας μέρος από την προίκα της– ο Χωρέμης την απέρριψε χωρίς περαιτέρω συζήτηση. Ο Λεωνίδας θα σπούδαζε με δική του χορηγία, είχε πει και είχε αποδεχθεί τελικά –με βαριά καρδιά– την επιθυμία του κουνιάδου του. Οι προσδοκίες του για τη διεύρυνση της περιουσίας μπορούσαν να εκκολαφθούν στο πρόσωπο του εξάχρονου γιου του, του Ζαννή – αυτό σκέφθηκε και ηρέμησε.

Η Σμαράγδα ξάφνου διέκοψε την αφήγηση – πετάχτηκε όρθια κι έτρεξε στην κάμαρη του γιου της. Ήθελε η ίδια να ξυπνά τον μικρό Τζάννο, να τον χαϊδεύει, να τον ντύνει, να του δίνει το πρωινό του ρόφημα, και μ' όλη τούτη την ανακατωσούρα ξεχάστηκε.

Ήταν καλό παιδάκι ο Ζαννής της κι εκείνο το πρωί είχε ξυπνήσει μαγεμένος. Τον βρήκε να παίζει σιωπηλός με τα

στρατιωτάκια του και να ανασκαλεύει το όνειρό του. Στον ύπνο του είχε δει ότι ήταν στο εξοχικό τους σπίτι στο Πισκοπιό, αρχηγός της «συμμορίας των 8», κι έσωσε τη Λουκία από την επίθεση των πειρατών. «Κρίμα που ξύπνησα!» κατέληξε λυπημένος.

Στη «συμμορία των 8» συμμετείχε μαζί με τα εφτά παιδιά της Θέκλας, της αδελφικής φίλης της μάνας του, που ζει με την οικογένειά της στο Λονδίνο κι έρχονται όλοι μαζί, για τρεις μήνες, το καλοκαίρι στη Σύρο. Στο Πισκοπιό είναι γειτονόπουλα και το αντάμωμά τους ο παππο-Πλουμής το είχε βαφτίσει «συμμορία των 8». Και το «Χωρεμάκι» –όπως τον αποκαλεί περιπαικτικά η Αλίσ, η πρωτοθυγατέρα της Θέκλας– τους λάτρευε και όλο τον χρόνο ζούσε με την προσμονή του θερινού ανταμώματος.

Η Θέκλα Αργέντη, συνομήλικη της Σμαράγδας, επίσης χιακής καταγωγής, ήταν μια όμορφη και δραστήρια γυναίκα, με δυο λακκάκια να νοστιμίζουν κι άλλο το χαμόγελό της, κυρίως όμως ήταν η αδελφική της φίλη από τα παιδικά της χρόνια.

Οι δυο φιλενάδες, που έκαμαν μαζί και οικότροφες σε ένα σχολείο στη Σκωτία, ήταν οι καλλονές της γενιάς τους. Όταν σεργιανούσαν στον δρόμο, όλοι –γέροι και νέοι– σταματούσαν τις δουλειές τους για να τις χαζέψουν. Παρά ταύτα ποτέ δεν υπήρξε η παραμικρή σκιά ανταγωνισμού στη σχέση τους, επειδή η ομορφιά τους ήταν κάτι που τις συνό-

δευε σχεδόν αναπόφευκτα στη ζωή τους, χωρίς αυτό να έχει επίπτωση στον χαρακτήρα ή τη συμπεριφορά τους.

Μια στενή, ζεστή και ανέφελη οικειότητα έδενε λοιπόν τις δυο γυναίκες, και καθώς τα αρχοντικά τους στο Πισκοπιό ήταν δίπλα δίπλα, όταν ρωτούσαν τη Σμαράγδα πότε θα μετοικήσει στο Πισκοπιό, απαντούσε στερεότυπα «όταν έρθει η Θέκλα». Και το φθινόπωρο, όταν πάλι τη ρωτούσαν πότε θα επιστρέψουν στην Ερμούπολη, η Σμαράγδα αποφλιστικά απαντούσε «όταν φύγει η Θέκλα».

Ο ουρανός αιφνιδίως καθάρισε κι ένας ήλιος λαμπρός φώτισε την κάμαρη του Ζαννή. Η Σμαράγδα, αεικίνητη καθώς ήταν, έφτιαξε νέα προγράμματα. Άφησε τον γιο της στα χέρια της παραμάνας του και πήγε βιαστική στην κάμαρή της να ετοιμαστεί για έξω.

Ξεκίνησαν, αγκαζέ με τη θεία, να πάνε στο δανειστήριο για να επιστρέψει το *Le rouge et le noir* του Σταντάλ. Ο κόσμος, σαν τα σαλιγκάρια, είχε ξεμυτίσει στους δρόμους της Ερμούπολης και μαζί τα γαϊδούρια, με τα κοφίνια να κρέμονται στα δυο πλευρά τους, για να μαζευτούν οι καβαλίνες.

«Αυτό έπρεπε να είχε γίνει πριν απ' τη βροχή» σχολίασε η Σμαράγδα. «Όταν βρέθηκα στον δρόμο μες στην καταιγίδα, δεν ήξερα πού πατώ» δυσανασχέτησε, ενώ η αγορά ολόκληρη είχε να λέει για το θαύμα που πέτυχαν οι γιατροί του νοσοκομείου.

Στον Αριστοτέλη Πετρίδη είχαν αφαιρέσει –«φαντά-

σου!»— λίθο 38 χιλιοστούμετρων. «Σαν αυγό κότας ήταν και ζύγιζε 10 δράμια!» βεβαίωσε τη Σμαρώ η Τιτίνα, που από την κομβική θέση της διευθύντριας του δανειστηρίου γνώριζε όλα τα νέα της πόλης.

Στον δρόμο της επιστροφής, η Σμαράγδα θυμήθηκε ότι η φίλη της η Ελπινίκη της είχε ζητήσει να περάσει απ' το σπίτι της, μια που θα πήγαινε εκείνη τη μέρα η Ζανέτ με τα φιγουρίνια. Έπρεπε να διαλέξει το μοντέλο που θα φορούσε στην επέτειο και ήθελε τη βοήθεια της επιστήθιας φιλενάδας της. «Εγώ θα περάσω απ' την Ελπινίκη, θεία, δίπλα είναι» είπε η Σμαράγδα, αποχαιρετώντας τη Ρορώ και στρίβοντας στην κατεύθυνση του αρχοντικού των Νεγρεπόντηδων.

Η Ελπινίκη Νεγρεπόντη, στην κατάταξη των φιλενάδων, ήταν η δεύτερη πιο στενή φίλη της Σμαράγδας, παρά τη διαφορά της ηλικίας – καθώς μία υπερ-δεκαετία βρισκόταν ανάμεσά τους. Εκείνες τις μέρες είχε δουλειές με φούντες, γιατί τον άλλο μήνα θα γιόρταζαν την επέτειο του γάμου τους, και αυτό ήταν μέγα γεγονός για τη Σύρα, αφού το ζεύγος έκλεινε είκοσι πέντε έτη ευδαίμονος γάμου. Η επέτειος θα γιορταζόταν στο αρχοντικό των Νεγρεπόντηδων μετά πάσης λαμπρότητος και διακόσιους τόσους καλεσμένους – ακόμα κι απ' την Αθήνα, τη Χίο, τη Σαντορίνη και το Ναύπλιο.

Το θέμα της επίσκεψης ήταν, επομένως, σοβαρό.

* * *

Μόλις έφυγε η Σμαράγδα αγκαζέ με τη Ρορώ, η τραπεζιέρα η Ελπίδα ανέβηκε να τακτοποιήσει το «πρόχειρο». Σ' αυτό το δωμάτιο περνούσαν όλη τη μέρα τους, σαν ήταν στο σπίτι τα αφεντικά της. Το θέμα είχε απασχολήσει πολλές φορές την Ελπίδα και την Αυγή: Γιατί έχτισαν άραγε ένα τόσο μεγάλο αρχοντικό, αν ήταν να περνούν τις ώρες τους στο πρόχειρο; Όμως ο κύριος Στέφανος ήθελε, όταν γυρνούσε σπίτι του, να βλέπει τη θάλασσα – «Μόνον έτσι καθίσταμαι γαληνιαίος» έλεγε στη γυναίκα του.

Στο πρόχειρο λοιπόν έτρωγαν, δέχονταν τους πιο στενούς τους φίλους και περνούσαν τη μέρα τους, ξεφυλλίζοντας εφημερίδες, διαβάζοντας βιβλία ή κεντώντας, όπως άρεσε στη Σμαρώ. Η μεγαλοπρεπής τραπεζαρία με το μεγάλο μαο-νένιο τραπέζι και τον τεράστιο πολυέλαιο –που βρισκόταν στον πρώτο όροφο, εκεί όπου τέλειωνε η διπλή μαρμάρινη σκάλα με τα αγάλματα στις κόγχες– άνοιγε μόνο όταν το σπίτι δεχόταν κόσμο. Σπάνια άνοιγε και η μεγάλη σάλα, που είχε επιπλωθεί με την *crème de la crème* των αγαθών που είχαν περάσει από τις αποθήκες του Στέφανου Χωρέμη.

Ποιος πήγε εκεί και δεν είχε να λέει: για το τεράστιο χαλί απ' το Ισπαχάν που σκέπαζε όλο το πάτωμα, τις βαριές μεταξωτές κουρτίνες, τις θαυμάσιες σατέν ταπετσαρίες με τις ρίγες από βελούδο, τους καναπέδες με το βυσσινί δαμάσκο, τις πολυθρόνες που ήταν ντυμένες με ένα έξοχο ματλασέ σαν άχνη ζάχαρη, τα καντηλέρια από κρύσταλλα μπα-

καρά, τις πορσελάνες Λιμόζ και τα επισμαλτωμένα βάζα κλουαζονέ που στόλιζαν εδώ και κει τα τραπεζάκια... Κλειστή έμενε η σάλα όλο τον χρόνο και σκεπασμένα με ντρίλια ήταν όλα τούτα τα έπιπλα και τα λεπτοσκαλισμένα δρύινα τραπεζάκια, που έστεκαν στα πλαϊνά των καναπέδων...

Τελικά, σε τρεις χώρους κυκλοφορούσαν τ' αφεντικά. Η Σμαράγδα από την κάμαρη του ύπνου πήγαινε στο δωμάτιο του γιου της κι απεκεί στο πρόχειρο καθιστικό. Σπανίως κατέβαινε στο μαγειρείο – όταν ήθελε να συνεννοηθεί με τη μαγείρισσα την Αννεζίνα, γιατί αυτή πάλι απέφευγε να ανεβαίνει επάνω. Σαν να της έπαιρναν τη δύναμή της ένιωθε και βιαζόταν να τελειώσει την κουβέντα και να ξανακατέβει στο υπόγειο, εκεί όπου ήταν το βασίλειό της κι ένιωθε ισχυρή και κραταιή.

Ο Λεωνίδας, πάλι, σπανιότατα έβγαινε απ' την κάμαρή του – μόνο για να φάει, και τότε, τις περισσότερες φορές, κατέβαινε στο μαγειρείο. Ήταν από φύση άνθρωπος διακριτικός και απέφευγε να εμπλέκεται στον καθημερινό βίο του ζεύγους – ας ήταν και ο ίδιος μέλος της οικογενείας. Είχε ιδιαίτερη αδυναμία στον ανιψιό του – «κισσό» τον αποκαλούσε τρυφερά, γιατί ήταν ευλύγιστος ο Ζαννής και γλιστρούσε στη σκάλα απ' την κουπαστή, μετά τυλιγόταν στη μαρμάρινη κολόνα και σκαρφάλωνε ως την οροφή, ενώ στο Πισκοπιό δεν υπήρχε δένδρο που να του είχε αντισταθεί και φυλλωσιά που να μην τον είχε φιλοξενήσει.

Συχνά πυκνά λοιπόν ο Λεωνίδας πήγαινε στην κάμαρα του Ζαννή, για να διαβάσουν τους μύθους του Αισώπου, να παίξουν σκάκι ή βόλους ή για να τον πάρει να πάνε περίπατο. Ακολουθώντας την ακτογραμμή της Ερμούπολης, φαντάζονταν επιθέσεις πειρατών και οργάνωναν την άμυνα της πόλης, αλλάζοντας συχνά τη στρατηγική τους.

Ψηλά στο σπίτι, πλάι στην ταρατσα ήταν και η κάμαρη της Ματμαζέλ. Τερέζ Ντυπλό την έλεγαν, αλλά όλοι τη φώναζαν «Ματμαζέλ» – και η ίδια θα είχε ξεχάσει πια το όνομά της. Η καημένη κούτσαινε εμφανώς και το αριστερό χέρι της ήταν σχεδόν ανάπηρο από ένα φοβερό ατύχημα με άλογο, όμως ήταν ένας ευχάριστος άνθρωπος, με μια γλυκιά, δροσερή φωνή. Μαζί με την Αντριάννα, την παραμάνη, η Ματμαζέλ είχε την ευθύνη του Ζαννή το απόγευμα. Το πρωί ερχόταν η Μις Πόρτερ, που του μάθαινε εγγλέζικα. Αντίθετα προς τη Ματμαζέλ, η Μις Πόρτερ ήταν μια ευθυτενής, ψηλή και στρυφνή γυναίκα, που περπατούσε σε ρυθμό παρέλασης και που η φωνή της έβγαине αποκλειστικά απ' τη μύτη της, έτσι ώστε όταν μιλούσε νόμιζες πως έδινε παραγγέλματα.

Στα καθημερινά καθήκοντα της Αυγής ήταν η τακτοποίηση της κάμαρης του ζεύγους Χωρέμη. Κι αυτή ήταν μια πολύ ευχάριστη δουλειά για τη νεαρή καμαριέρα, καθώς εκεί συγκεντρώνονταν όλοι οι θησαυροί της γυναικειάς ομορφιάς. Στο μπουντουάρ που βρισκόταν στην άκρη της κάμα-

ρας και μπρος στον καθρέφτη ήταν αραδιασμένα στη σειρά βαζάκια με πομάδες, φιαλίδια με αιθέρια έλαια, κουτιά με πούδρες, βαζάκια πορσελάνινα κάθε είδους, χτένες, βούρτσες, φουρκέτες, καρφίτσες και ψαλίδια. Κι ενόσω η Αυγή αέριζε τα πενιουάρ και τις καμιζόλες* της νύχτας, συνήθιζε να καμώνεται πως ήταν η κυρά της.

Να, όπως καθάριζε το μπουντουάρ, έπιανε το άρωμα κι έκανε πως πατούσε το πουάρ και πως ευωδίαζε τον λαιμό και τους ώμους της. Μετά, φορούσε τα ατλάζινα υποδήματα της κυράς της και περπατούσε στητή και καμαρωτή –πάνω κάτω, κάτω πάνω, κρατώντας τάχα μου την ταφταδεμένα ουρά του φορέματός της– μπρος στον καθρέφτη. Χαμογελούσε με υπεροψία στο είδωλό της, έβαζε κι έβγαζε το μενεξεδί βελούδινο καπέλο με το κοντό βέλο και τέντωνε με χάρη το χέρι της για χειροφίλημα.

Μερικές φορές έπιανε την παπαγαλική κι έστηνε διαλόγους επαναλαμβάνοντας λόγους που είχε πει η κυρία Σμαράγδα. Αυτή τη φορά, όμως, το παιχνίδι τέλειωσε απότομα, γιατί χτύπησε η πόρτα κι η Αυγή έτρεξε να ανοίξει στη Μις Πόρτερ, που μπήκε μέσα βλοσυρή ως συνήθως. Για την ακρίβεια, πρώτο μπήκε ένα χέρι που κράδαινε μιαν ομπρέλα, μετά πέρασε το κατώφλι μια σουβλερή μύτη και τέλος φάνηκε η ίδια...

* Πουκαμίσες.

Η Αυγή συγκεντρώθηκε να τελειώσει τις δουλειές της, γιατί το απόγευμα θα έπαιρνε άδεια και θα πήγαινε στη μάνα της στο Βροντάδο. Δυο μήνες είχε να τη δει, κι ας μένανε στην ίδια πόλη. Και η Αυγή τη λάτρευε την οικογένειά της.

«Θέλω να πω πως η ατομική και η συλλογική μας περιουσία,
το σπίτι μας και ο τόπος μας, χτίστηκαν με τον κόπο μας.

Και τον κόπο μας τον πονάμε, Τζάννο μου»

είπε ήρεμα ο Στέφανος Χωρέμης κοιτάζοντας πέρα τη θάλασσα.

Η οικογένεια Χωρέμη, ξεριζωμένη από τη γενέτειρά της τη Χίο, για να γλιτώσει από τη σφαγή του 1822, ξαναχτίζει με επιμονή και πίστη στην πρόοδο τη ζωή της στη Σύρο, όπου στη διάρκεια των χρόνων συγκεντρώνονται πρόσφυγες και κατατρεγμένοι από διάφορες περιοχές της Μεσογείου. Οι οικονομικές δραστηριότητες της οικογένειας συνδέονται με τη ραγδαία ανάπτυξη της Ερμούπουλης και την ανάδειξή της σε εμπορικό και ακτοπολιτικό κέντρο στα μέσα του 19ου αιώνα.

Ο καιρός κυλά και τα μέλη της οικογένειας, ο Στέφανος και η Σμαράγδα, ο Άλκης και η Ελένη, ο Ζαννής και ο Αντώνης, ο Χαρίλαος και η Ρορώ ερωτεύονται, παντρεύονται, σπουδάζουν στο εξωτερικό, παραθερίζουν όλοι μαζί στο Πισκοπιό, εξελίσσονται παράλληλα με τον τόπο. Μια τραγωδία ωστόσο που ρίχνει βαριά τη σκιά της στην οικογένεια Χωρέμη θα σταθεί η αφορμή για να αναδυθούν έριδες και ανταγωνισμοί ανοίγοντας έναν ακόμα κύκλο στο αδιάκοπο πέρα δώθε των μελών της.

Μια πανοραμική αποτύπωση της ανόδου και της πτώσης μιας πόλης και ενός νησιού, που γίνεται χωνευτήρι διαφορετικών εθνοτικών ομάδων. Ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα για το πώς οι μυλόπετρες της ιστορίας διαμορφώνουν την πορεία μιας οικογένειας.

ISBN:978-618-03-1807-4

9 786180 318074

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 81807